

## บทที่ 4

### ระบบสระ

ในบทที่ 4 นี้จะนำเสนอการวิเคราะห์ระบบสระของภาษาม้ง เมี่ยน และมัล ซึ่งพูดในตำบลป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ต่อจากนั้นจะเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของระบบสระระหว่าง 3 ภาษา ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาเสียงสระทางกลศาสตร์ในบทต่อไป

#### 4.1 ระบบสระ

ระบบสระในภาษาม้ง เมี่ยน และมัลมีลักษณะแตกต่างกัน ภาษาม้งมีสระเพียงชุดเดียวคือ /v/ ภาษามัลมีสระ 2 ชุดที่เป็นคู่สระสั้นกับสระยาว คือ /v/ กับ /v:/ เช่นเดียวกับภาษาไทย ส่วนภาษาเมี่ยนมีคู่สระสั้นกับสระยาวเพียงบางสระที่โดดเด่นและหาตัวอย่างคู่เทียบเสียงได้เป็นจำนวนค่อนข้างมาก คือ คู่สระ /a/ กับ /a:/ กล่าวได้ว่า ระบบสระในภาษาเมี่ยนมีลักษณะกึ่งกลางระหว่างระบบสระของภาษาม้งกับภาษามัล

##### 4.1.1 ภาษาม้ง

ภาษาม้งขาวมีพยัญชนะต้นทั้งพยัญชนะเดี่ยวยและพยัญชนะควบกล้ำเป็นจำนวนมาก ไม่มีพยัญชนะท้าย โครงสร้างพยางค์จึงมีลักษณะเป็น (C)(C)(C)<sup>T</sup>V ความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาม้งไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ เพราะสามารถทำนายการปรากฏได้ โดยสระเสียงสั้นเกิดร่วมกับวรรณยุกต์ 21' เท่านั้น ในคำที่มีวรรณยุกต์อื่นๆ สระจะเป็นสระเสียงยาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วรรณยุกต์ 21'		วรรณยุกต์ 22	
/ti21'(khai24)/ [i]	'พยาน'	/ti22/ [i:]	'ปีก'
/pe21'/ [e]	'หลบไป'	/pe22 (tʃai31'')/ [e:]	'กี้ (บาท), เท่าไห'
/kɔ21'/ [ɔ]	'ให้, ฟ้อง'	/kɔ22/ [ɔ:]	'จิด (v)'
วรรณยุกต์ 31''		วรรณยุกต์ 13	
/ŋki31''/ [i:]	'กรอบ'	/ti13/ [i:]	'ฝั่งโน้น'
/di31''/ [i:]	'เขี่ย'	/ta13/ [a:]	'เสียงออกไป'
/tu31''/ [u:]	'แท่ง'	/tɔ13/ [ɔ:]	'ตรงนั้น (ไกลออกไป)'
วรรณยุกต์ 33		วรรณยุกต์ 24	
/ʃu33/ [u:]	'ข้าวกลางวัน'	/pu24/ [u:]	'เต็ม'

/nthe33/ [e:]	‘ตวาด’	/ki24/ [i:]	‘หาม’
/pa33/ [a:]	‘หายใจ, ควัน’	/te24/ [e:]	‘แกะ (v)’
วรรณยุกต์ 42		วรรณยุกต์ 45	
/no42/ [o:]	‘กิน’	/ki45/ [i:]	‘เขียว’
/thi42/ [i:]	‘ตรา’	/to45/ [o:]	‘ลึก’
/cho42/ [o:]	‘สะพาน’	/cu45/ [u:]	‘นั่ง’

นอกจากสระธรรมดา (oral vowel) แล้ว ภาษาม้งยังมีสระนาสิก (nasal vowel) 2 หน่วยเสียง คือ สระหน้า ẽ และสระหลัง ǔ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระ ẽ		สระ ǔ	
/thẽ21/ [ẽ]	‘จั้น (บันได) ยับยั้ง’	/kǔ42/ [ǔ:]	‘ตักแตน’
/tẽ24 [ẽ:]	‘โมง (เวลา)’	/ntǔ33/ [ǔ:]	‘ไม้’
/pẽ45/ [ẽ:]	‘ปลิงควาย’	/tshǔ24/ [ǔ:]	‘ชอย’

ระบบสระของภาษาม้งซึ่งพูดที่บ้านสวนทราย ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ประกอบด้วยสระธรรมดาและสระนาสิก ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ระบบสระภาษาม้ง (สระเดี่ยว)

ระดับของลิ้น	ตำแหน่งหน้าหลังของลิ้น				
	หน้า		กลาง	หลัง	
	สระธรรมดา	สระนาสิก	สระธรรมดา	สระธรรมดา	สระนาสิก
สูง	i		i	u	
กลาง	e	ẽ			ǔ
ต่ำ			a	o	

นอกจากนี้ภาษาม้งชาวตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ยังมีสระประสมอีก 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia ai ai au ua/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระ /ia/		สระ /ai/	
/dia24/	‘ซ็อน (n)’	/dai33/	‘ห้อย’
/hia45/	‘ทาก’	/fai45/	‘พราก’
/cia42/	‘คีม’	/hai22/	‘บอก’

สระ /ai/		สระ /au/	
/cai22/	‘จอ’	/kau24/	‘กรอ (~ค้าย)’
/hai21/	‘ไหวี่’	/tsau31 <sup>ˊ</sup> (3๐42)/	‘ง่วง’
/khai45/	‘เกา’	/qau45/	‘เปรี้ยว’
สระ /ua/			
/tsua22/	‘พริ้ว’		
/hua45/	‘เมฆ’		
/kua24/	‘พิช’		

จากระบบสระในภาษาม้ง ผู้วิจัยเลือกเฉพาะสระเดี่ยวธรรมดาสำหรับนำมาวิเคราะห์ลักษณะทางกลศาสตร์

#### 4.1.2 ภาษาเมี่ยน

ภาษาเมี่ยนประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งที่ทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย นอกจากนี้ยังมีพยัญชนะควบกล้ำอีกจำนวนมาก โครงสร้างพยางค์จึงมีลักษณะเป็น C(C)(C)<sup>T</sup>VC และ C(C)<sup>T</sup>VV(C) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โครงสร้างพยางค์		คำตัวอย่าง	
<sup>T</sup> CVC	เช่น	/dot45/	‘จมน้ำ’
<sup>T</sup> CCVC	เช่น	/khwin24/	‘ปลอบ’
<sup>T</sup> CCCVC	เช่น	/mpyay31 ke:ŋ31 ta:t45/	‘ด้วง (แมลง)’
<sup>T</sup> CVV	เช่น	/ʔi:33/	‘สอง’
<sup>T</sup> CVVC	เช่น	/kɔ:ŋ453/	‘คุย’
<sup>T</sup> CCVV	เช่น	/kwa:33/	‘แดง’
<sup>T</sup> CCVVC	เช่น	/khwi:ŋ33/	‘ขด’

ความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาเมี่ยนมีเพียงบางคู่เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ เพราะสามารถหาคำคู่เทียบเสียงได้ จากงานวิจัยของ L-Thongkum (1993) พบว่า ในภาษาเมี่ยนนิก (Proto-Mjuenic) นั้น ภาษาเมี่ยนมีสระเพียง 8 หน่วยเสียง ได้แก่ \*i \*e \*ɛ \*ə \*a \*u \*o และ \*ɔ

ความสั้นยาวของสระไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระทำให้ \*๑ > \*a และ \*a > \*a: ดังนั้น ภาษาเมียนจึงเริ่มมีคู่สระสั้นยาว /a/ และ /a:/ เป็นคู่แรก ต่อมาความสั้นยาวในภาษาเมียนมีวิวัฒนาการมาเรื่อยๆ และในงานวิจัยนี้ พบว่า มีคู่สระสั้นยาวอื่นๆ ได้แก่ /i-/ /i:/, /e-/ /e:/, /ɛ-/ /ɛ:/, /u-/ /u:/ และ /ɔ-/ /ɔ:/ ที่ความสั้นยาวมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ เนื่องจากความสั้นยาวที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีเงื่อนไขในการปรากฏ แต่สามารถหาคำคู่เทียบเสียงเหมือนและคำคู่เทียบเสียงคล้ายได้ จึงถือว่าเป็นคนละหน่วยเสียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระสั้น		สระยาว	
/dat45 (dia33)/	‘ทอผ้า’	/da:t45/	‘ปีกสัตว์’
/pan33/	‘เจีย’	/pa:n33/	‘รุ่น (clf.)’
/fiw33/	‘ดินปืน’	/fi:w33/	‘ผิวปาก’
/ken33/	‘ซ็อน’	/ke:n33/	‘ห้องนอน’
/set45/	‘สี’	/se:t45/	‘สิ่งชั่วร้าย’
/ŋɛŋ33/	‘คอคกิว’	/ŋɛ:ŋ22/	‘แข็ง’
/buŋ31/	‘ระวัง’	/bu:ŋ33/	‘พรม’
/dɔt45/	‘จมน้ำ’	/dɔ:t45/	‘ตก’

ถึงแม้ว่า ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้สระ /ɛ-/ /ɛ:/ เป็นคนละหน่วยเสียง อย่างไรก็ตาม คำในภาษาเมียนที่มีสระสั้น /ɛ/ ลงท้ายด้วย /ŋ/ มีเพียงจำนวนน้อย เช่น ŋɛŋ33 ‘คอคกิว’ ŋɛŋ453 ‘เขก’ เป็นต้น อาจเนื่องมาจากการที่สระ /ɛ/ กับ /ɛ:/ เพิ่งเริ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์

ส่วนสระ /o/ ซึ่งสามารถทำนายความสั้นยาวของสระจากเงื่อนไขการปรากฏได้ โดยสระ /o/ นั้น พบว่า สระเสียงยาว [o:] จะเกิดในโครงสร้างพยางค์แบบเปิดเท่านั้น ส่วนสระเสียงสั้น [o] เกิดในพยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้ายทั้งที่เป็นพยัญชนะกักและพยัญชนะนาสิก ดังนั้นสำหรับสระ /o/ ความสั้นยาวของเสียงสระจึงไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ ส่วนสระ /ə/ ในงานวิจัยนี้ไม่พบสระเสียงยาว จึงไม่สามารถหาคำคู่เทียบเสียงเหมือนหรือคำคู่เทียบเสียงคล้ายได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแสดงระบบสระเดี่ยวของภาษาเมียนซึ่งพูดที่บ้านห้วยสะนาว ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ระบบสระภาษาเมียน (สระเดี่ยว)

ระดับลิ้น	ตำแหน่งหน้าหลังของลิ้น					
	หน้า		กลาง		หลัง	
	สระสั้น	สระยาว	สระสั้น	สระยาว	สระสั้น	สระยาว
สูง	i	i:			u	u:
กลาง	e	e:	ə		o	
ต่ำ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:

นอกจากสระเดี่ยวทั้ง 14 หน่วยเสียงแล้ว ยังมีสระประสมอีก 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /iə uə/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระ /iə/		สระ /uə/	
/siə <sup>22</sup> /	‘เจ็ด’	/?iə <sup>m33</sup> /	‘น้ำ’
/biə <sup>w31</sup> /	‘ลอย’	/luə <sup>?21</sup> /	‘ลอย’
/fiə <sup>453</sup> /	‘จด’	/dzuə <sup>453</sup> /	‘เฝ้า’

เนื่องจากบางกรณี ความสั้นยาวของสระสามารถทำนายได้จากโครงสร้างพยางค์ ผู้วิจัยจึงได้สรุปลักษณะการปรากฏร่วมกันของสระกับพยัญชนะท้าย (rhyme) ไว้ในตารางที่ 4.3 เพื่อช่วยในการพิจารณาระบบสระดังนี้

ตารางที่ 4.3 พยัญชนะท้ายที่สามารถเกิดร่วมกับสระเดี่ยวแต่ละสระในภาษาเมียน

พยัญชนะ ท้าย สระ	p	t	k	?	m	n	ŋ	w	y	-
i	ip	it	-	i?	im	in	iŋ	iw	-	-
i:	-	-	-	-	-	-	i:ŋ	i:w	-	i:
e	-	et	ek	e?	-	en	eŋ	ew	ey	-
e:	e:p	e:t	-	-	e:m	e:n	-	e:w	-	e:
ɛ	-	ɛt	-	ɛ?	-	-	ɛŋ	-	-	-
ɛ:	-	-	-	-	-	-	ɛ:ŋ	-	-	ɛ:
ə	-	ət	-	-	-	ən	-	əw	əy	-
a	ap	at	ak	a?	am	an	aŋ	aw	ay	-
a:	a:p	a:t	a:k	a:?	a:m	a:n	a:ŋ	a:w	a:y	a:

u	-	ut	-	u?	-	un	uŋ	-	uy	-
u:	-	-	-	-	-	-	u:ŋ	-	-	u:
o	op	ot	ok	o?	om	on	oŋ	-	-	-
o:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o:
ɔ	ɔp	ɔt	ɔk	ɔ?	ɔm	-	ɔŋ	-	-	-
ɔ:	ɔ:p	ɔ:t	-	-	ɔ:m	ɔ:n	ɔ:ŋ	-	ɔ:y	ɔ:

#### 4.1.3 ภาษามัล

ระบบเสียงของภาษามัลบ้านตาหลวง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ประกอบด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะควบกล้ำ และพยัญชนะท้าย ภาษามัลบ้านตาหลวงไม่มีวรรณยุกต์ เพราะระดับเสียงไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ ส่วนสระในภาษามัลนั้น ความสั้นยาวของสระมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ทุกคู่สระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระสั้น		สระยาว	
/sin/	‘สูง’	/si:n/	‘เอ็น’
/se?/	‘เทา’	/se:k/	‘ผาด’
/khek/	‘เดินไม่ได้, ขาเป๋’	/khe:t/	‘กั๊ด, แทะ’
/thih/	‘สูง’	/thi:k/	‘ตัวตืด’
/thəm/	‘ทิ้งขว้าง’	/thə:m/	‘ฝั่ง (ทางโน้น)’
/phat/	‘บีบ, คั้น’	/pha:t/	‘ปาดด้วยมีด, ช่วน’
/kut/	‘กูด’	/ku:t/	‘เข้า’
/khot/	‘ขุด (ใช้กับสัตว์)’	/kho:t/	‘ขุด (ออก), โกงน, กุ้ง’
/thok/	‘ผูก, มัด’	/ntho:k/	‘ข้าวผลไม้’

ดังนั้นสระเดี่ยวของภาษามัลจึงประกอบด้วยสระสั้นและสระยาว ดังตารางที่ 4.4



ตารางที่ 4.4 ระบบสระภาษามัด (สระเดี่ยว)

ระดับลิ้น	ตำแหน่งหน้าหลังของลิ้น					
	หน้า		กลาง		หลัง	
	สระสั้น	สระยาว	สระสั้น	สระยาว	สระสั้น	สระยาว
สูง	i	i:	ɪ	ɪ:	u	u:
กลาง	e	e:	ə	ə:	o	o:
ต่ำ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:

ภาษามัดมีสระประสมสองส่วน 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /iə uə/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สระ /iə/

/ʔiəh/

‘เมีย’

/khiəŋ/

‘ตะเกียง’

/miəm/

‘เลือด’

สระ /uə/

/ʔuəŋ/

‘ไม้’

/ŋuəl/

‘หมู่บ้าน’

/khuə/

‘คว่ำ’

นอกจากนี้ ยังมีสระประสมที่เกิดจากการกลายเสียงของพยัญชนะท้าย \*-r ได้แก่ /əi/ /aɪ/ /ɔɪ/ /i:ɪ/ /e:ɪ/ /ɛ:ɪ/ /ə:ɪ/ /ɔ:ɪ/ /a:ɪ/ /o:ɪ/ /iəɪ/ /uəɪ/ สระประสม 12 หน่วยเสียงนี้ ในบางวิธภาษาของภาษามัดยังคงเป็นสระเดี่ยวตามด้วยพยัญชนะท้าย /-r/ แต่ในงานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาสระประสม

ภาษามัดมีโครงสร้างพยางค์ C(C)VC(C) และ C(C)(C)VV(C) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงสร้างพยางค์

ตัวอย่างคำ

CVC

เช่น

/piʔ/

‘เต็ม’

CCVC

เช่น

/blat/

‘ขมวด’

CVV

เช่น

/pe:/

‘เปล’

CVVC

เช่น

/thə:m/

‘ฝั่ง (ทางโน้น)’

CCVV

เช่น

/plu:/

‘ขา’

CCVVC

เช่น

/kle:ŋ/

‘น้ำตาล’

CCCVV

เช่น

/ŋkya:/

‘หิ้ง’

CCCVVC

เช่น

/mplɔ:ŋ/

‘หางาย’

## 4.2 เปรียบเทียบระบบสระภาษาม้ง เมียน และมัล

ต่อไปนี้เป็น การเปรียบเทียบให้เห็นระบบสระของทั้ง 3 ภาษา

ภาษาม้ง			ภาษาเมียน			ภาษามัล						
i	i	u	i	i:	u	u:	i	i:	i	i:	u	u:
e	ẽ	õ	e	e:	ə	o	e	e:	ə	ə:	o	o:
	a	ɔ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:	a	a:	ɔ	ɔ:

เมื่อเปรียบเทียบระบบสระของภาษาม้ง เมียน และมัล จะเห็นได้ว่า ภาษาม้งมีจำนวนสระในระบบน้อยที่สุดเพียง 8 หน่วยเสียง แต่มีทั้งสระธรรมดาและสระนาสิก ส่วนความสั้นยาวไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ ภาษามัลประกอบด้วยสระสั้นยาวทุกคู่สระ นั่นคือ /v/ และ /v:/ เหมือนภาษาไทย จึงมีจำนวนหน่วยเสียงสระมากที่สุด คือ 18 หน่วยเสียง ส่วนภาษาเมียนเป็นภาษาที่มีระบบสระอยู่ระหว่างภาษาม้งและภาษามัล เพราะความสั้นยาวมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์บางคู่สระเท่านั้น ถึงแม้ว่าระบบสระจะแตกต่างกันด้วยการวิเคราะห์ทางสัทวิทยา แต่ในระดับสัทศาสตร์ ภาษาม้ง เมียน และมัลต่างก็มีทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว ซึ่งสามารถได้ยินได้ จึงนำศึกษาว่า พฤติกรรมและลักษณะทางกลศาสตร์ของเสียงสระในทั้ง 3 ภาษา มีลักษณะอย่างไรและเหมือนต่างกันหรือไม่ และอย่างไร